

Väär- ja desinformatsiooni maailmas
navigeerimine vanemaealistele

TÕENE VÕI VALE?

Meediapädevuse viktoriin

Nordplus

JYVÄSKYLÄN
KESÄYLIOPISTO

Vanhustyön keskusliitto
CENTRALFÖRBUNDET FÖR DE GAMLAS VÄL RY

MEDARDO ČOBOTO
TREČIOJO AMŽIAUS UNIVERSITETAS

Soovitused viktoriini läbiviimiseks:

Viktoriin koosneb neljast temaatilisest osast. Iga teema võib moodustada eraldi õppesessiooni, mis võimaldab pühendada rohkem aega aruteludele. Kui plaanite viktoriini läbi viia digivahendite abil:

- Soovitame kasutada programmi **SLIDO.com**
- Tutvustage osalejatele programmi kasutamist
- Ärge seadke küsimustele vastamiseks ajalist piirangut
- Pärast iga vastust jätke aega lühikeseks aruteluks – kommentaarid on materjalis olemas
- Ärge looge osalejate vahel võistlusmomenti – ärge kuvage paremusjärjestust

Jaga või kontrolli

Sümbolite
täendus

Jaga -

Kontrolli

Jaga või kontrolli

Sotsiaalmeedias näete otseülekannet loodusõnnetusest ning vaatajaid kutsutakse üles raha annetama.

Miks?

Olge ettevaatlik. Isegi kui õnnetus on päriselt toimunud, kontrollige alati enne jagamist annetuskampaania linke.

Veenduge, et need pärinevad usaldusväärsetelt platvormidelt või ametlikelt organisatsioonidelt.

Jaga võõ kontrolli

Näete meditsiinikliiniku postitust, mis teavitab tasuta tervisekontrollidest ning sisaldab ametlikke kontaktandmeid, kuupäeva ja kellaaega.

Miks → ?

Kui postitus pärineb meditsiinasutuse ametlikult kontolt, on tegemist usaldusväärse ja kasuliku infoga. Selle jagamine võib aidata teistel tasuta tervishoiuteenusteni jõuda.

Jaga või kontrolli

Facebookis näete meemi, mida on paljud inimesed jaganud ja mis pilkab tuntud poliitikut valetamise pärast.

Miks ?

Olge ettevaatlik. Sellised pildid ehk meemid moonutavad sageli fakte huumori eesmärgil või propaganda levitamiseks. Ärge jagage enne, kui olete infot kontrollinud.

Jaga või kontrolli

Saate pereliikmelt edasi saadetud sõnumi, milles väidetakse, et populaarne karastusjook aitab peavalu leevendada.

Miks ?

See on tõenäoliselt eksitav väide.
Tervisealaseid väiteid tuleks alati kontrollida
usaldusväärsetest terviseallikatest või küsida
nõu arstilt.

Jaga või kontrolli

Sõber jagab infograafikut kliimamuutuste statistika kohta ning viitab tuntud teadusorganisatsioonile.

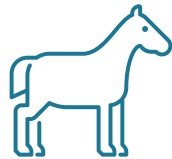
Miks → ?

Kui allikas on usaldusväärne, on info tõenäoliselt korrektne ja väärt jagamist. Siiski tasub alati kontrollida organisatsiooni ametlikku veebilehte.

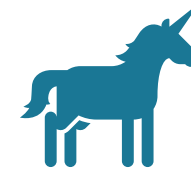
Õige või vale

Sümbolite
täendus:

Õige -

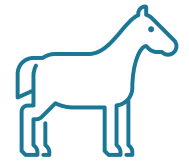

Vale -

Õige või vale

Paljude statistiliste andmetega uudisartikkel on alati usaldusväärsem kui artikkel ilma numbriteta.

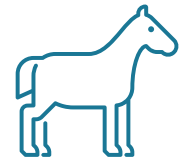
Miks ?

Statistikat saab manipuleerida või kontekstist välja rebida. Andmete allikas ja täpsus on olulisemad kui nende hulk.

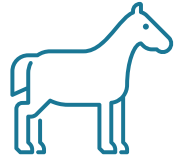
Õige või vale

Mõned uudisartiklid kirjutatakse
tehisintellekti abil.

Miks

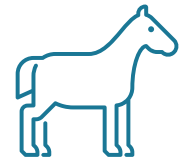
?

Tavalisi aruandeid (näiteks ettevõtete majandustulemused või sporditulemused) saab koostada tehisintellekti abil. Meediaorganisatsioonid võivad neid tööriistu kasutada eetiliselt ja tõhususe suurendamiseks.

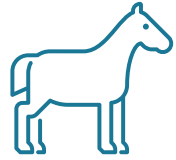
Õige või vale

Pangatöötaja ei tohi telefoni teel küsida teie kaardiandmeid ega PIN-koodi.

Miks

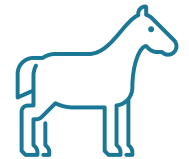
?

Panga seaduslik esindaja ei küsi kunagi telefoni teel konfidentsiaalset teavet, näiteks kaardinumbrit või PIN-koodi.

Õige või vale

Kui mitu meediakanalit kajastavad sama uudist, peab see kindlasti tõsi olema.

Miks ?

Meediakanalid võivad mõnikord korrata ebatäpset teavet, mis pärineb ühest ebausaldusväärsest allikast. Kui algallikat ei ole võimalik kontrollida, tasub jääda kriitiliseks.

Arvamus või fakt

Sümbolite
täendus:

Arvamus -

Faktid -

Arvamus või fakt

Raamatute lugemine on tõhusam õppimisviis
kui videote vaatamine.

Miks ?

See on subjektiivne hinnang. Inimestel on erinevad õppimisstiilid – mõned omandavad teadmisi paremini lugedes, teised audiovisuaalse sisu kaudu.

Arvamus või fakt

Avalikku televisiooni ja raadiot rahastatakse mitte reklaamidest, vaid riiklikest toetustest või vaatajate-kuulajate panusest.

Miks ?

Objektiivsuse säilitamiseks rahastatakse avalik-õiguslikku meediat avalikest vahenditest. Kommertsmeedia sõltub seevastu reklaamitulust.

Arvamus või fakt

Sotsiaalmeediaplattformid kasutavad algoritme, et näidata kasutajatele nende varasema tegevuse põhjal isikupärastatud sisu.

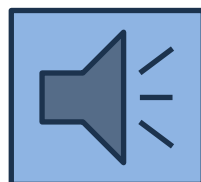
Miks ?

See on laialt tuntud praktika näiteks Facebookis ja Instagramis, kus algoritmid otsustavad, milline sisu kasutaja voos kuvatakse.

Populism või fakt

Sümbolite
täendus:

Populism -

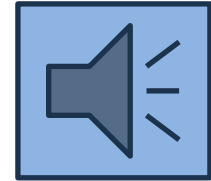

Fakt -

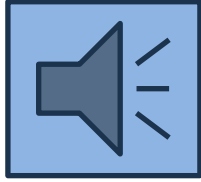

Populism või fakt

Poliitiline eliit ei hooli tavainimestest. Nad töötavad ainult selle nimel, et rikkad muutuksid veel rikkamaks.

Miks

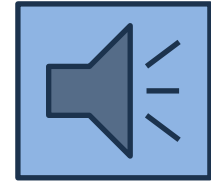

?

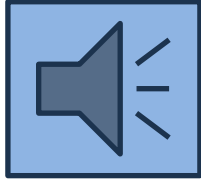
See väide apelleerib populismile omasele vastandusele „meie versus nemad“, kritiseerides eliiti ilma tõendite või faktideta.

Populism või fakt

Meie valitsust juhivad salajased organisatsioonid, kes ei taha, et te tõde teada saaksite.

Miks

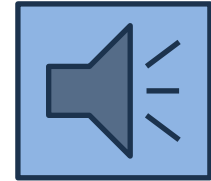

?

See on nii populistlik kui ka vandenõuteooriale omane väide, millel puuduvad tõendid. Selle eesmärk on õõnestada usaldust institutsioonide vastu.

Populism või fakt

Selle aasta eelarves suurendati tervishoiu ja hariduse rahastamist 10%.

Miks

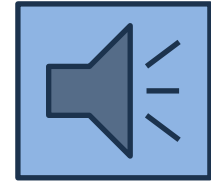

?

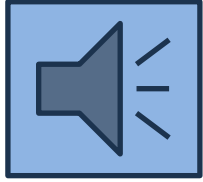
Kui seda toetavad ametlikud andmed, on tegemist faktiväitega valitsuse kulutuste prioriteetide kohta.

Populism või fakt

Peavoolumeedia teeb koostööd valitsusega,
et vaigistada teisitimõtlejate häält.

Miks

?

See peegeldab populistlikku retoorikat „rahvas versus eliit“ ning ei esita konkreetseid tõendeid meediavandenõu kohta.